

ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

ԻՐԱՎԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏ

ԵՊՀ ԻՐԱՎԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏԻ
ՊՐՈՖԵՍՈՐԱԴԱՍԱԽՈՍԱԿԱՆ ԿԱԶՄԻ
ԳԻՏԱԺՈՂՈՎԻ ՆՅՈՒԹԵՐԻ
ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ

1(3) 2019

ԵՊՀ հրատարակչություն
Երևան - 2020

Հրատարակության և երաշխավորել
ԵՊՀ գիտական խորհուրդը

Գլխավոր խմբագիր՝
իրավ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր,
ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս Գ. Մ. Ղազինյան

Գլխավոր խմբագրի տեղակալներ՝
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Ա. Մ. Հայկյանց
իրավ. գիտ. թեկնածու,
դոցենտ Կ. Ա. Գևորգյան

Խմբագրակազմ՝
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Ա. Հ. Գաբուրյան
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Ս. Ա. Դիլբանդյան
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Ա. Գ. Վաղարշյան
իրավ. գիտ. թեկնածու,
դոցենտ Վ. Ն. Այվազյան
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Վ. Վ. Ստեփանյան
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Վ. Դ. Ավետիսյան
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Վ. Վ. Հովհաննիսյան

Հիմնադիր և հրատարակիչ՝
Երևանի պետական
համալսարան

Խմբագրության հասցեն՝ ՀՀ,
0025, Երևան, Ալեք
Մանուկյան 1, ԵՊՀ
իրավագիտության
ֆակուլտետ:
Հեռ.՝ 060-71-02-43

Էլ. կայք՝ publications.ysu.am
publishing.ysu.am

Խմբագրությունը կարող է
հրապարակել նյութեր՝
համամիտ չլինելով
հեղինակների
տեսակետներին:

e-mail: law@ysu.am
Տպագրական 18.75 մամուլ:

Տպաքանակը՝ 100
Հանձնված է շարվածքի՝
15.01.2020
Հանձնված է տպագրության՝
19.08.2020

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Գևորգ Դանիելյան
ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԿՈԼԻԶԻԱՆԵՐԻ ԵՎ ՕՐԵՆՍԴՐԱԿԱՆ ԲԱՅԵՐԻ
ՀԱՂԹԱՀԱՐՄԱՆ ԱՐԴԻ ՀԻՄՆԱՀԱՐՑԵՐԸ 5

Սամվել Մուրադյան
ԲԱՆԿԱՅԻՆ ԳԱՂՏՆԻՔԻ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԿԱՐԳԱՎՈՐՄԱՆ
ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ..... 27

Սայադ Բադալյան
ԸՆԴԵՐՔՕԳՏԱԳՈՐԾՄԱՆ ՈԼՈՐՏՈՒՄ ՀՈՂԱՅԻՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒ-
ԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԿԱՐԳԱՎՈՐՄԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ՀՀ-ՈՒՄ..... 43

Կարեն Ամիրջյան
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԻ ԻՐԱՎԱԿԱՆ
ՊԱՏԱՄԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ 61

Արմեն Ասատրյան
ՄԱՐԴՈՒ ԿԱՐԳԱՎԻՃԱԿԻ ՀԻՄՆԱՀԱՐՑԵՐԸ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ
ՀԱՏՈՒԿ ՌԵԺԻՄՆԵՐԻ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՒՄ 71

Նարինե Դավթյան
ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ԿԵՆՍԱԳՈՐԾՈՒՄԸ ՈՐՊԵՍ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ
ԷՈՒԹՅԱՆ ՆՅՈՒԹԱԿԱՆԱՑՈՒՄ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ
ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ..... 91

Տաթևիկ Դավթյան
ՀԵՂԻՆԱԿԱՅԻՆ ԵՎ ՀԱՐԱԿԻՑ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ
ԿՈԼԵԿՏԻՎ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՈՐՈՇ ՀԱՐՑԵՐ 98

Նորա Կարապետյան
ՈՐՈՇ ՆԿԱՏԱՌՈՒՄՆԵՐ ԿԵՂԾ ԱՍՈՒՄՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԵՎ
ԿԵՂԾ ԳՈՐԾԱՐՔՆԵՐԻ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԿԱՐԳԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ
ՀՆԱՐԱՎՈՐ ՓՈՒՍԶԴԵՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ..... 130

Արմենուհի Զիֆլիկյան
ԱՆՋԻ ՊԱՏՎԻ, ԱՐԺԱՆԱՊԱՏՎՈՒԹՅԱՆ և ԳՈՐԾԱՐԱՐ ՀԱՄԲԱՎԻ
ԱՐԱՏԱՎՈՐՈՒՄՆ ՈՒ ՆՍԵՄԱՑՈՒՄԸ ԶԱՆԳՎԱԾԱՅԻՆ
ԼՐԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐՈՎ 140

Աննա Վարդապետյան

Փոխդասվաստագրման ընթացքում ընդունված ԿԱՏԱՐՎՈՂ ՀԱՆՑԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՔՐԵԱԻՐԱՎԱԿԱՆ ՈՐԱԿՄԱՆ ԱՌԱՆՁԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՀՀ ԳՈՐԾՈՂ ՔՐԵԱԿԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔԻ և ՀՀ ՔՐԵԱԿԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔԻ ՆԱԽԱԳԾԻ ՀԱՄԵՄԱՏԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՏԵՔՍՈՒՄ.....	152
Ժենյա Ստեփանյան	
ԱՆՁՆԱԿԱՆ ԿԱՄ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԳԱՂՏՆԻՔԻ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐԸ ՔՐԵԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔՈՒՄ	163
Հեղինե Գրիգորյան	
ՊԼԱՍՏԻԿ ՇՇԵՐԻ ԴԵՊՈԶԻՏԱՅԻՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ԿԻՐԱՌՄԱՆ ՀԵՌԱՆԿԱՐՆԵՐԸ ՀՀ-ՈՒՄ. ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԿԱՐԳԱՎՈՐՄԱՆ ՈՐՈՇ ՀԱՐՑԵՐ	183
Аида Искоян	
НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ СООТНОШЕНИЯ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО ПРАВА СО СМЕЖНЫМИ ОТРАСЛЯМИ ПРАВА И ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА	203
Անի Միքայելյան	
ԻՆՏԵՐՆԵՏ ՎԵՃԵՐՈՎ ԳՈՐԾԵՐԻ ԵՆԹԱԿԱՅՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՆՁԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ	221
Սամվել Դիրանյան	
ԳԱՂՏՆԻ ՔՆՆՉԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԴԱՏԱՎԱՐԱԿԱՆ ԲՆՈՒՅԹԸ ԵՎ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆ ԸՍՏ ՀՀ ՔՐԵԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՆՈՐ ՕՐԵՆՍԳՐՔԻ ՆԱԽԱԳԾԻ	246
Վահե Ենգիբարյան	
ՑՈՒՑՄՈՒՆՔԻ ՁԵՎԱՎՈՐՄԱՆ ՀՈԳԵԲԱՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՅԻ ՓՈՒԼԵՐՆ ՈՒ ԴԻԱՆՅՆ ՇԱՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՐՑԱՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ՏԱԿՏԻԿԱՅԻ ՀԱՄԱՏԵՔՍՈՒՄ	257
Տարթևիկ Սուջյան	
ԱՆՉԱՓՈՒՆԱԿՆԵՐԻ ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՄԱՍՆԱԳԻՏԱՅՎԱԾՈՒԹՅԱՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔԸ ԵՎ ՎԵՐԱԿԱՆԳՆՈՂԱԿԱՆ ՄԵԽԱՆԻԶՄՆԵՐԸ՝ ՈՐՊԵՍ ԵՐԵԽԱՅԻ ԼԱՎԱԳՈՒՅՆ ՇԱՀԻ ԱՊԱՀՈՎՄԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐ	271

**ՓՈՒՊԱՏՎԱՍՏԱԲԱՆՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏՈՒՄ ԿԱՏԱՐՎՈՂ
ՀԱՆՑԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՔՐԵԱԻՐԱՎԱԿԱՆ
ՈՐԱԿՄԱՆ ԱՌԱՆՁԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՀՀ ԳՈՐԾՈՂ
ՔՐԵԱԿԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔԻ և ՀՀ ՔՐԵԱԿԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔԻ
ՆԱԽԱԳԾԻ ՀԱՄԵՄԱՏԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՄԱՏԵՔՍՈՒՄ**

Աննա Վարդապետյան

*ԵՊՀ քրեական իրավունքի ամբիոնի դոցենտ,
իրավաբանական գիտությունների թեկնածու*

Գործող քրեական օրենսգրքի 104-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 14-րդ կետը պատասխանատվություն է նախատեսում տուժողի մարմնի մասերի կամ հյուսվածքների օգտագործման նպատակով սպանության համար:

ՀՀ քրեական օրենսգրքի նախագծի (այսուհետ՝ Նախագիծ)¹ 157-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 14-րդ կետը պատասխանատվություն է նախատեսում հանցագործությունից տուժած անձի բջիջը, հյուսվածքը, օրգանը կամ ֆիզիոլոգիական կամ կենսաբանական այլ նյութը վերցնելու նպատակով սպանության համար:

Գործող քրեական օրենսգրքի 112-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 13-րդ կետը պատասխանատվություն է նախատեսում տուժողի մարմնի մասերի կամ հյուսվածքների օգտագործման նպատակով դիտավորությամբ նրա առողջությանը ծանր վնաս պատճառելու համար:

Նախագծի 168-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 13-րդ կետը պատասխանատվություն է նախատեսում հանցագործությունից տուժած անձի բջիջը, հյուսվածքը, օրգանը կամ ֆիզիոլոգիական կամ կենսաբանական այլ նյութը վերցնելու նպատակով նրա առողջությանը ծանր վնաս պատճառելու համար:

---

¹ Հասանելի է հետևյալ հղումով՝ <https://www.e-draft.am/projects/2115>:

Նախագծի 169-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 14-րդ կետը պատասխանատվություն է նախատեսում հանցագործությունից տուժած անձի բջիջը, հյուսվածքը, օրգանը կամ ֆիզիոլոգիական կամ կենսաբանական այլ նյութը վերցնելու նպատակով նրա առողջությանը միջին ծանրության վնաս պատճառելու համար:

Վերոշարադրյալ դրույթների պարզ տեքստային համեմատությունից երևում է, որ ի տարբերություն գործող քրեական օրենսգրքում առկա ընդհանրական և «Մարդուն օրգաններ և (կամ) հյուսվածքներ փոխպատվաստելու մասին» ՀՀ օրենքի իմաստով խնդրահարույց ձևակերպմանը («մարմնի մաս կամ հյուսվածք»)՝ Նախագիծն ամրագրում է «բջիջ, հյուսվածք, օրգան կամ ֆիզիոլոգիական կամ կենսաբանական այլ նյութ»¹ ձևակերպումը, որը՝ որպես բլակետային նորմ, համահունչ է «Մարդուն օրգաններ և (կամ) հյուսվածքներ փոխպատվաստելու մասին» ՀՀ օրենքում առկա և բժշկագիտության մեջ օգտագործվող հասկացությանը ապարատին: Դրա հետ մեկտեղ, սակայն, Նախագծի քննարկվող հոդվածներում առկա «ֆիզիոլոգիական կամ կենսաբանական այլ նյութ» ձևակերպումն ըստ էության կրկնաբանություն է, քանի որ մարդու մարմնում առկա բոլոր ֆիզիոլոգիական և կենսաբանական նյութերը հյուսվածքային կառուցվածք ունեն: Մասնավորապես, «Մարդուն օրգաններ և (կամ) հյուսվածքներ փոխպատվաստելու մասին» ՀՀ օրենքի 1-ին հոդվածում հյուսվածքը մեկնաբանվում է որպես ծագման, կառուցվածքի և ֆունկցիաների միասնությամբ միավորված, կազմավորված բջիջների և արտաբջջային նյութի ընդհանրություն, իսկ օրգա-

---

¹ «Մարդու թրաֆիքինգը» վերտառությունը կրող 187-րդ հոդվածում գործածվում է «բջիջ, օրգան, հյուսվածք, ֆիզիոլոգիական կամ անատոմիական այլ նյութ», իսկ «Պատերազմական հանցագործություններ» վերտառությունը կրող 146-րդ հոդվածում գործածվում են «մարմնի մաս կամ հյուսվածք» ձևակերպումները: Նախագծի վերոնշյալ վերջին երկու հոդվածներում առկա ձևակերպումների տարբերությունները, կարծում ենք, խմբագրական կամ տեխնիկական վրիպակի արդյունք է, ուստի դրանց բովանդակային առումով չենք անդրադառնա:

նը՝ որպես տարբեր հյուսվածքներից բաղկացած (որոնցից մեկը գլխավորն է՝ առաջատարը) և որոշակի ձև ունեցող մարմնի մաս, որը տարբերվում է իր հստակ կառուցվածքով, օրգանիզմում զբաղեցրած որոշակի տեղով և կենսագործունեությամբ:

Այլ հարց է, որ «Մարդուն օրգաններ և (կամ) հյուսվածքներ փոխպատվաստելու մասին» ՀՀ օրենքում ամրագրված հասկացություններն ամբողջական չեն և չեն համապատասխանում Առողջապահության համաշխարհային կազմակերպության կողմից տրված և բժշկագիտության կողմից ընդունված եզրութաբանությանը: Մասնավորապես, Առողջապահության համաշխարհային կազմակերպության և Իսպանիայի փոխպատվաստումների ազգային կազմակերպության համատեղ ջանքերով 2009 թվականի նոյեմբերին կազմված՝ “Global Glossary on Terms and Definitions on Donation and Transplantation”-ի համաձայն՝ բջիջը կենդանի օրգանիզմի փոխպատվաստելի և գործառնական ամենափոքր միավորն է: Օրգանը մարդու մարմնի առանձնացված և կենսական մասն է՝ կազմված տարբեր հյուսվածքներից, որոնք ապահովում են դրա կառուցվածքը, վասկուլյարիզացիան և ինքնուրույնության որոշակի մակարդակով ֆիզիոլոգիական գործառույթների իրականացումը: Հյուսվածքները բջիջներից կազմված՝ մարդու մարմնի բոլոր բաղկացուցիչ մասերն են¹:

Վերլուծելով օրգանների և հյուսվածքների՝ «Մարդուն օրգաններ և (կամ) հյուսվածքներ փոխպատվաստելու մասին» ՀՀ օրենքի 1-ին հոդվածում տրված բնորոշումները՝ կարծում ենք, որ դրանք անհրաժեշտ է համապատասխանեցնել Առողջապահության համաշխարհային կազմակերպության և Իսպանիայի փոխպատվաստումների ազգային կազմակերպության կողմից տրված բնորոշումներին: Արդյունքում՝ «Մարդուն օրգաններ և (կամ) հյուսվածքներ փոխպատվաստելու մասին» ՀՀ օրենքի 1-ին հոդվածի 2-րդ պարբե-

---

¹ Sté u World Health Organization “Global Glossary on Terms and Definitions on Donation and Transplantation”, November 2009, Geneva կետեր 9, 51, 71:

րությունը շարադրել հետևյալ խմբագրությամբ.

«*հյուսվածք*՝ մարդու մարմնի բաղկացուցիչ մաս կազմող՝ ծագման, կառուցվածքի և ֆունկցիաների միասնությամբ միավորված, կազմավորված բջիջների և արտաբջջային նյութի ընդհանրություն»:

Նույն հոդվածի 3-րդ պարբերությունը շարադրել հետևյալ խմբագրությամբ.

«*օրգան*՝ որոշակի ձև ունեցող՝ մարմնի առանձնացված, կենսական մաս՝ կազմված տարբեր հյուսվածքներից, որոնք ապահովում են դրա կառուցվածքը, վասկուլյարիզացիան և ինքնուրույնության որոշակի մակարդակով ֆիզիոլոգիական գործառույթների իրականացումը:

Բացի այդ, կարծում ենք, «Մարդուն օրգաններ և (կամ) հյուսվածքներ փոխադաստատելու մասին» ՀՀ օրենքի 1-ին հոդվածում անհրաժեշտ է ավելացնել բջջի՝ որպես կենդանի օրգանիզմի փոխադաստատելի և գործառնական ամենավոքք միավորի, հասկացությունը:

Վերոգրյալի հիման վրա՝ առաջարկում ենք «բջիջ, հյուսվածք, օրգան կամ ֆիզիոլոգիական կամ կենսաբանական այլ նյութ» ձևակերպումը Նախագծում փոխարինել «բջիջ, հյուսվածք կամ օրգան» ձևակերպմամբ:

Վերևում մեջբերված դրույթների վերլուծությունից երևում է նաև, որ գործող քրեական օրենսգիրքը կիրառում է «օգտագործման նպատակով» ձևակերպումը, իսկ Նախագիծը՝ «վերցնելու նպատակով» ձևակերպումը: Գործող քրեական օրենսգրքի իմաստով՝ մարմնի մասերի կամ հյուսվածքների օգտագործման նպատակով սպանությունը կամ դիտավորությամբ առողջությանը ծանր վնաս պատճառելը կարող է դրսևորվել՝

ա. անձին սպանելով կամ նրա առողջությանը դիտավորությամբ ծանր վնաս պատճառելով, որպեսզի հնարավոր լինի նրանից վերցնել օրգանը (հյուսվածքը),

բ. որևէ օրգանը (հյուսվածքը) հարկադրաբար վերցնելով:

Մարմնի մասերի կամ հյուսվածքների օգտագործման նպատակով առողջությանը դիտավորությամբ ծանր վնաս պատճառելն ավարտված է համարվում տուժողի առողջությանը ծանր վնաս պատճառելու պահից՝ անկախ այն հանգամանքից, թե հանցանք կատարած անձն արդյոք վերցրել կամ օգտագործել է տուժողի մարմնի մասը կամ հյուսվածքը:

Իրավական որակման տեսանկյունից որոշակի հետաքրքրություն է ներկայացնում այն դեպքը, երբ տուժողի առողջությանը դիտավորությամբ ծանր վնաս է պատճառվում նրա մարմնի մասերի կամ հյուսվածքների օգտագործման նպատակով, սակայն մարմնի մասը կամ հյուսվածքը վերցնելու պատճառով տուժողը մահանում է: Կարծում ենք, այստեղ անհրաժեշտ է մի քանի տարբերակ քննարկել: Այսպես, եթե տուժողի օրգանը և (կամ) հյուսվածքը վերցնելիս հանցանք կատարած անձն անզգուշություն է դրսևորում նրա մահվան նկատմամբ, ապա կարծում ենք, արարքը ենթակա է որակման որպես դիտավորությամբ առողջությանը ծանր վնաս պատճառել, որն անզգուշությամբ առաջացրել է տուժողի մահ: Այն դեպքում, երբ տուժողի օրգանը և (կամ) հյուսվածքը վերցնելիս հանցանք կատարած անձն անուղղակի դիտավորություն է դրսևորում նրա մահվան նկատմամբ, արարքը ենթակա է որակման որպես սպանություն: Մեր կարծիքով, սակայն, նման որակման պայմաններում պատշաճ գնահատական չի ստանում տուժողի օրգանը և (կամ) հյուսվածքը վերցնելու հանգամանքը: Կարծում ենք, ճիշտ չէ նաև նկարագրված արարքը ՀՀ քրեական օրենսգրքի 104-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 14-րդ կետով որակելը, քանի որ, ինչպես արդեն նշել ենք, վկայակոչված հոդվածում խոսքը գնում է տուժողի մարմնի մասերի կամ հյուսվածքների օգտագործման նպատակի մասին, իսկ սպանությունը կատարվում է նախքան օրգանը և (կամ) հյուսվածքը վերցնելը: Ստացվում է, որ գործող քրեական օրենսգրքի պայմաններում տուժողի օրգանը և (կամ) հյուսվածքը վերցնելիս տուժողին անուղղակի դիտավորությամբ մահ պատճառելուն պատշաճ իրավական գնա-

հատական տալ հնարավոր չէ: Ուստի, նման իրավիճակներից խուսափելու նպատակով, կարծում ենք՝ Նախագծի 157-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 14-րդ կետում, 168-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 13-րդ կետում և 169-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 14-րդ կետում անհրաժեշտ է «հանցագործությունից տուժած անձի բջիջը, հյուսվածքը, օրգանը կամ ֆիզիոլոգիական կամ կենսաբանական այլ նյութը վերցնելու նպատակով» ձևակերպումը փոխարինել «հանցագործությունից տուժած անձի բջիջը, հյուսվածքը, օրգանը վերցնելուն ուղղված արարքներով կամ հանցագործությունից տուժած անձի բջիջը, հյուսվածքը կամ օրգանը օգտագործելու նպատակով» ձևակերպմամբ: Նշված ծանրացնող հանգամանքը հետևյալ ձևակերպմամբ՝ «հանցագործությունից տուժած անձի բջիջը, հյուսվածքը վերցնելուն ուղղված արարքներով կամ հանցագործությունից տուժած անձի բջիջը, հյուսվածքը, օրգանը օգտագործելու նպատակով» անհրաժեշտ է ավելացնել նաև Նախագծի՝ առողջությանը թեթև վնաս պատճառելու համար պատասխանատվություն նախատեսող 173-րդ հոդվածի 2-րդ մասում:

Նախագծի 176-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 2-րդ կետը պատասխանատվություն է նախատեսում մարդու սաղմը վերցնելու նպատակով համապատասխան բժշկական բարձրագույն կրթություն ունեցող անձի կողմից ապօրինի հղիության ընդհատում կատարելու համար: Նույն հոդվածի 4-րդ մասի 2-րդ կետը պատասխանատվություն է նախատեսում մարդու սաղմը վերցնելու նպատակով համապատասխան բժշկական բարձրագույն կրթություն չունեցող անձի կողմից հղիության ընդհատում կատարելու համար: Գործող օրենսգրքում նման կարգավորումը բացակայում է: Նախագծի 182-րդ հոդվածը, ի թիվս բջջի, հյուսվածքի, օրգանի կամ ֆիզիոլոգիական կամ կենսաբանական այլ նյութի, պատասխանատվություն է նախատեսում մարդու սաղմի կամ պտղի ապօրինի շրջանառության համար:

Հիմք ընդունելով «Մարդու վերարտադրողական առողջության և վերարտադրողական իրավունքների մասին» ՀՀ օրենքում առկա եզրութաբանությունը, մասնավորապես այն հանգամանքը, որ նշված օրենքը գործածում է «դոնորական սաղմ» եզրույթը և որևէ տեղ չի գործածում «պտուղ» եզույթը՝ կարծում ենք՝ «պտուղ» բառի միջոցով տերմինաբանական տարանջատում մտցնելը բլանկետային դիսպոզիցիայի առկայության պայմաններում հիմնավորված չէ: Բացի այդ, «սաղմ» եզրույթը հավաքական իմաստով կիրառելի է մարդու ներարգանդային զարգացման բոլոր փուլերի նկարագրման համար, ուստի, կարծում ենք, Նախագծի 182-րդ հոդվածում քրեական օրենսգրքում լրացուցիչ եզրությունների կիրառման անհրաժեշտությունը բացակայում է:

Նախագծի 183-րդ հոդվածը («Փոխպատվաստման կանոնները խախտելը») պատասխանատվություն է նախատեսում փոխպատվաստման նպատակով մարդու **կամ դիակի** բջիջը, հյուսվածքը, օրգանը, ֆիզիոլոգիական կամ կենսաբանական այլ նյութը վերցնելու կամ փոխպատվաստելու կանոնները խախտելու համար, որն անզգուշությամբ ծանր կամ միջին ծանրության վնաս է պատճառել օրգան կամ հյուսվածք **տվողի** կամ ընդունողի առողջությանը:

Մեջբերված դիսպոզիցիայում, կարծում ենք, «մարդու կամ դիակի» ձևակերպման փոխարեն անհրաժեշտ է գործածել «կենդանի կամ դիակային դոնոր» ձևակերպումը, որն առկա է «Մարդուն օրգաններ և (կամ) հյուսվածքներ փոխպատվաստելու մասին» ՀՀ օրենքում, իսկ «օրգան կամ հյուսվածք տվող կամ ընդունող» ձևակերպումն անհրաժեշտ է փոխարինել «ռեցիպիենտ կամ կենդանի դոնոր» ձևակերպմամբ:

Հիմք ընդունելով այն հանգամանքը, որ սույն թվականի փետրարի 1-ին Առողջապահության նախարարի հրամանով հաստատվել է փոխպատվաստման օրգաններ և (կամ) հյուսվածքներ վերցնելու, մշակելու կանոնները և փոխպատվաստում իրականացնելու կարգը՝ **առաջարկում ենք խմբագրական և բովանդակային**

փոփոխության ենթարկել ղիսպոզիցիան և շարադրել այսպես. «Կենդանի կամ դիակային դոնորից բջիջ, հյուսվածք կամ օրգան վերցնելու կամ մշակելու կանոնները կամ փոխպատվաստման կարգը խախտելը, որն անզգուշությամբ ծանր կամ միջին ծանրության վնաս է պատճառել ռեցիպիենտին կամ կենդանի դոնորին»: Համանման կերպով, առաջարկում ենք հողվածի վերնագրում «կանոնները» բառը փոխարինել «կարգը» բառով, իսկ 3-րդ մասում՝ «երկու կամ ավելի մարդու մահ» ձևակերպումը փոխարինել «երկու կամ ավելի ռեցիպիենտի կամ կենդանի դոնորի մահ» ձևակերպմամբ:

Ինչպես գործող քրեական օրենսգիրքը, այնպես էլ Նախագիծը պատասխանատվություն են նախատեսում մարդու օրգանների (և) կամ հյուսվածքների ապօրինի շրջանառության (գործող քրեական օրենսգրքի 125.1-ին հոդված) մարդու բջջի, հյուսվածքի, օրգանի կամ ֆիզիոլոգիական կամ կենսաբանական այլ նյութի ապօրինի շրջանառության (Նախագծի 182-րդ հոդված) համար: Գործող օրենսգրքի իմաստով ապօրինի շրջանառությունը ներառում է ձեռքբերումը, փոխանցումը, իրացումը, Նախագծի իմաստով՝ շրջանառությունը ներառում է ապօրինի ձեռք բերելը, իրացնելը, պահելը, փոխադրելը կամ առաքելը:

Մեր կարծիքով, սակայն, ինչպես գործող օրենսգիրքը, այնպես էլ Նախագիծը հանրորեն վտանգավոր արարքի քրեականացման ժամանակ անտեսել են այն հանգամանքը, որ կենդանի կամ դիակային դոնորի բջիջը, օրգանը և հյուսվածքը ոչ թե շրջանառությունը սահմանափակված, այլ շրջանառությունն արգելված նյութեր են (ճիշտ այնպես, ինչպես չի կարող լինել մարդու օրինական շրջանառություն, նույն կերպ չի կարող լինել մարդու բջջի, օրգանի և հյուսվածքի օրինական շրջանառություն): **Ուստի կարծում ենք, ինչպես գործող քրեական օրենսգրքում, այնպես էլ Նախագծում անհրաժեշտ է պատասխանատվություն նախատեսել ոչ թե օրգանների և (կամ) հյուսվածքների ապօրինի շրջանառության, այլ առուվաճառքի համար:** Օրինակ՝ մարդկանց առևտրի համար պատասխանատ-

վություն նախատեսող ՌԴ քրեական օրենսգրքի 127.1-ին հոդվածի 2-րդ մասում, ի թիվս այլ ծանրացնող հանգամանքների, նախատեսված է նշված արարքի կատարումը «տուժողի օրգանները կամ հյուսվածքները վերցնելու նպատակով»: Այս կապակցությամբ հարկ է ընդգծել նաև, որ օրգանների առուվաճառքը խստորեն քննադատվում է նաև Համաշխարհային բժշկական ասամբլեայի կողմից 1987 թվականին ընդունված «Մարդու օրգանների փոխպատվաստման մասին» հռչակագրում¹: Մարդու օրգանների և (կամ) հյուսվածքների առուվաճառքը քրեականացնող՝ մեր կողմից առաջարկվող հոդվածում, կարծում ենք, կարելի է բացառություն նախատեսել մազերի, արյան, ոսկրածուծի, ինչպես նաև սերմնահեղուկի համար և ամբարգրել, որ վերոնշյալ հյուսվածքների դոնորների համար օրենքով կամ ենթաօրենսդրական ակտով կարող է դրամական փոխհատուցում սահմանվել:

ՀՀ քրեական օրենսգրքի 132-րդ հոդվածը պատասխանատվություն է նախատեսում մարդու թրաֆիքինգի կամ շահագործման համար, Նախագծի 187-րդ հոդվածը՝ մարդու թրաֆիքինգի համար: Նշված հոդվածների 4-րդ մասում, որպես մարդու շահագործման դրսևորում, նշված է նաև օրգանները կամ հյուսվածքները վերցնելը: Համանման կարգավորում է նախատեսված երեխայի կամ հոգեկան խանգարման հետևանքով իր արարքի բնույթն ու նշանակությունը գիտակցելու կամ դա ղեկավարելու հնարավորությունից զրկված անձի թրաֆիքինգի կամ շահագործման համար պատասխանատվություն նախատեսող՝ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 132²-րդ հոդվածով և Նախագծի 188-րդ հոդվածով: Նշված հանցագործությունները բնութագրվում են միայն ուղղակի դիտավորությամբ: Ընդ որում, տուժողին հավաքագրելու, տեղափոխելու, փոխանցելու, թաքցնելու կամ ստանալու պարագայում հանցագործության պարտադիր հատկա-

---

¹ St^u World Medical Association, Declaration on Human Organ Transplantation (1987), Adopted by the 39th World Medical Assembly Madrid, Spain, October 1987:

նիշ է շահագործման նպատակը: Այսինքն՝ պարտադիր է, որպեսզի հանցավորը գիտակցի, որ ինքը տուժողին հավաքագրում, տեղափոխում, փոխանցում, թաքցնում կամ ստանում է նրա օրգանները կամ հյուսվածքները վերցնելու նպատակով:

Նախագծի 187-րդ և 188-րդ հոդվածների կապակցությամբ ևս, առաջարկում ենք «բջիջ, հյուսվածք, օրգան կամ ֆիզիոլոգիական կամ կենսաբանական այլ նյութ» ձևակերպումը փոխարինել «բջիջ, հյուսվածք կամ օրգան» ձևակերպմամբ:

**ОСОБЕННОСТИ КВАЛИФИКАЦИИ ПРЕСТУПЛЕНИЙ, СОВЕРШЕННЫХ В
СФЕРЕ ТРАНСПЛАНТОЛОГИИ В КОНТЕКСТЕ СРАВНИТЕЛЬНОГО
АНАЛИЗА ДЕЙСТВУЮЩЕГО УГОЛОВНОГО КОДЕКСА И
ЗАКОНОПРОЕКТА УГОЛОВНОГО КОДЕКСА РА**

Анна Вардапетян

*Доцент кафедры уголовного права ЕГУ,
кандидат юридических наук*

Данная статья посвящена анализу норм действующего уголовного кодекса и законопроекта уголовного кодекса РА, криминализирующих деяния, связанных с изъятием и трансплантацией органов и (или) тканей, а также выявлению законодательных неточностей и пробелов в соответствующих нормах действующего уголовного кодекса и законопроекта уголовного кодекса РА, и предложение изменений и дополнений, направленных на их улучшение.

Автор предлагает дополнить квалифицирующий состав убийства деянием, направленным на изъятие органов и (или) тканей человека. Указанным квалифицирующим признаком предлагается дополнить также составы преступления, предусматривающие ответственность за причинение тяжкого, средней и небольшой тяжести вреда здоровью. Предлагается также унифицировать терминологию действующего уголовного кодекса и законопроекта уголовного кодекса РА и специальных законов и подзаконных актов, связанных с трансплантацией органов и (или) тканей человеку.

PECULIARITIES OF QUALIFICATION OF CRIMES COMMITTED IN THE
SPHERE OF TRANSPLANTOLOGY WITHIN THE CONTEXT OF
COMPARATIVE ANALYSIS OF THE CRIMINAL CODE AND THE DRAFT
CRIMINAL CODE OF THE RA

Anna Vardapetyan

Candidate of Law, Associate Professor at YSU Chair of Criminal Law,

The article refers to the issues of legal inaccuracies and omissions in the Criminal Code and the Draft Criminal Code of the RA and special laws on human organ and (or) tissue transplantation.

Within the scopes of research the author suggests to amend the qualified type of murder with acts, directed to take the organs and (or) tissues. Besides, the author suggests foreseeing the same aggravating circumstance also for such crimes as causing grievous bodily harm, moderate damage to the person's health or causing harm to the health of small gravity. The author also suggests to unify the terminology of the Criminal Code and the Draft Criminal Code of the RA and the special acts, connected to transplantation of organs and (or) tissues.

Բանալի բառեր – բջիջ, հյուսվածք, օրգան, փոխափոխանում, կենդանի դոնոր, դիակային դոնոր, ռեցիպիենտ, սաղմ, թրաֆիքինգ, հանցագործության նրակում:

Ключевые слова: клетка, ткань, орган, трансплантация, живой донор, трупный донор, реципиент, зародыш, траффикинг, квалификация преступления.

Key words: cell, tissue, organ, transplantation, living donor, cadaver donor, recipient, germ, trafficking, qualification of crime.